Zeitschrift: Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum
Herausgeber: Litteris Conradi Orellii et Soc.
Band: - (1751)
Heft: 22

Artikel: De Caulacau basilidianorum dissertatio critica Iacobi Bruckeri [...]
Autor: Bruckerus, Iacobus
DOI: https://doi.org/10.5169/seals-394696

Nutzungsbedingungen
Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Mehr erfahren

Conditions d'utilisation
L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. En savoir plus

Terms of use
The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. Find out more

Download PDF: 29.03.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, https://www.e-periodica.ch

De CAULACAU Baſilidianorum DISSERTATIO CRITICA

JACOBI BRUCKERI

Acad. Berol. & Bononienſ. Membri.

§. I.

INter veteris doctrinæ ænigmata, Gnoſticorum ſomnia obſcuritate tantum non omnium maxime laborare, nemo rerum in Eccleſia Chriſtiana geſtarum adeo ignarus atque rudis eſt, ut neſciat. Cum enim diſciplinam a communi ingenii humani menſura longe abhorrentem, & vulgares ſcientiæ terminos excedentem affectarent Philoſophi nugivenduli, cogitationibus abſtruſis, notionibus fictis & nullibi niſi in emoto inſanientis turbæ cerebro deprehendendis uſi, ob antiquæ, quæ in Oriente & Ægypto ad iſta usque tempora regnabat diſciplinæ, quæ arcana atque ideo ſymbolica & allegorica fuit, imitationem, ænigmata magis, quam doctrinas ſtruxerunt, rati, ut ſolet apud imperitum vulgus fieri, plus ſcientiæ abſtruſioris, cujus nomen atque gloriam affectabant, præ ſe ferre poſſe, ſi obſcuris ſymbolis verbisque ſapientiam creparent. Teſtem volumus omnem eorum Hæreticorum hiſtoriam, qui excellentioris de rebus divinis eruditionis gloriam aucupantes, paulo poſt conditam civitatem chriſtianam, Gnoſticorum nomine eam miſere deprædati ſunt: quorum nugas omnes ex latebris in apricum producere, & labor & opus eſt;

ebrios enim loqui putes, vanos ſine mente ſonos fundentes, & nec ſenſum habentes nec inter ſe cohærentes. Unde EPIPHANIUS, (a) in iis ἐν ἀϛάτῳ γνώμῃ μεθύοντος καὶ παραλαλοῦντος τὰ ῥήματα, τὰ μὲν γέλωτι πεποιημένα ἕτερα δὲ κλαυθμῷ ἔμπλεα, *ebrii, animo ſibi non conſtante & nugatorie loquentis verba, partim ridenda, partim commiſeratione plena* deprehendit.

§. II.

Quamvis autem hæc ita ſe habere, nemo temere inficias iverit, non adeo tamen inſaniviſſe homines, neque ab ingenii opibus neque ab eruditionis cultu imparatos, credibile eſt, ut vana nobis nihilque ſignificantia verba dediſſe, magnisque, quas projecerunt, bullis plane nihil, quod momentum habet, dixiſſe cenſeri queant. Id enim, quamvis frequenter ab ejus ætatis doctoribus chriſtianis eis objiciatur, (b) minime tamen veriſimile eſt, perpendentibus, ob eruditionis haud vulgaris laudem homines iſtos plurimum famæ atque plauſus retuliſſe, eosque per omnes veteris diſciplinæ campos non ſine ſudore volutatos, eruditæ opinionis, quamvis ea fanatica fuerit, ſuſpicionem reliquiſſe. Neque in ineptiſſimarum fabularum cortice hærendum, ſed ad arcana dogmata, tanto ſtudio, totque involucris recondita attendendum eſt, quibus ſagaci mente erutis, ſtultiſſimæ harum hominum nugæ & obſcuriſſima ænigmata, ſi non omnia, multa tamen, ſolvi

(a) *Adv. hæreſ. l. I. hær.* 26. §. 2. *T. I. Opp. p.* 84.

(b) Vid. TERTULLIANUS *contra Valent. c.* 5.

ſolvi queunt, & eorum diſciplinæ lux poteſt accendi. Aſt is difficilis atque diuturnus labor eſt, virumque poſcit non emanativi tantum ſyſtematis, omnisque Orientalis & Barbaricæ Philoſophiæ peritiſſimum, ſed & arcanæ diſciplinæ methodique Ægyptiacæ non ignarum, & diu in hac arena non ſine attentione & patientia verſatum. Quales cum non adeo multos eſſe, & ingratus labor & rerum magis utilium ſtudia patiantur, non miramur, perpaucos eſſe, qui Philoſophiæ Gnoſticorum multum lucis accenderint, vel etiam viderint ipſi, & innumera hodie eſſe ænigmata in harum ſectarum placitis ſepulta: Quibus noſtra demum ætate clavem repertam eſſe, lætamur, ex quo Orientalem Philoſophiam non ignotam quidem penitus, at neglectam tamen, ex umbra protraxit incomparabilis MOSHEMIUS.

§. III.

Quæ omnis Gnoſticæ diſciplinæ conditio fuit, eam imprimis Philoſophiam Baſilidis referre, comparatio quemlibet docere poteſt. Fuit is natione Ægyptius patria Alexandrinus, (c) homo, ut ſolebant Ægyptiorum ingenia, atræ bilis contagio mire corruptus, at eruditus tamen, & patriæ philoſophiæ, quam ex Orientali enatam fuiſſe alibi probavimus, callentiſſimus, unde recte obſervatum EPIPHANIO (d) diſciplinam circulatoris

(c) EPIPHANIUS *l. c. p.* 68. CLEM. ALEXANDRINUS *Strom. l. VII. p.* 764. EUSEBIUS *hiſt. eccleſ. l. IV. c.* 7. *p.* 97.

(d) *L. c.*

illius ex his oris, Ægyptiorumque placitis originem habuiſſe. Quem cum difficillima quæſtio de mali origine teneret, (e) itque a ſcripturæ ſimplicitate præ animi, quod gnoſticam ſapientiam affectabat, ſuperbia ſibi discedendum eſſe decerneret, ad ſyſtema illud emanativum delapſus eſt, quod mira ſagacitate cum dualiſtico in concordiam ire juſſit Zoroaſter, excoluerunt, mirumque in modum auxerunt & variarunt Syri, Perſæ, Aſiatici, ingenia plerumque anomala, & imaginationis morbis corrupta; a Chaldæis, Perſis, Orientalibusque ceteris acceptum ſuæ Theologiæ adaptarunt, & ſymbolica methodo exornarunt Ægyptii, ſuum fecere Judæi Cabbaliſtæ, Pythagorici, Platonici, Chriſtianæ legi attemperaverunt Hæretici, ex Syria & Ægypto progreſſi. (ee) Id quod inita comparatione luculenter demonſtrari poſſet, ſi id ageremus, & non ea, quæ fuſe alibi de Valentini hæreſi diſſeruimus, (f) rem in aprico ponerent: qui locus illis adeundus eſt, qui de ea re fluctuant. Itaque & indole Philoſophiæ ejus ductus, & regionis illius, quam incolebat, & in qua præclarus ſapientiæ magiſter haberi cupiebat, more perſuaſus, ſymbolis, vocibus obſcuris, barbarisque, quibus ἔνοιλα ἄνοιλα ſcripturæ loca attemperata ſunt, doctrinam ſuam, de origine, cauſſa remedioque mali veſtivit, & ita incertam & tenebris obſitam reddidit, ut mirum non ſit, &

(e) *Ibid. p.* 72.

(ee) Probata hæc omnia dedimus in *Hiſt. crit. phil. T. I. p.* 1349. *T. II. p.* 190. *T. III. p.* 287. *ſeq.*

(f) *Ib. p.* 290. *ſeqq.*

& olim doctores eccleſiæ eruditiſſimos eum non ſatis intellexiſſe, & hærere hodie aquam viris magnis, qui hæc ſolvere ænigmata auſi ſunt.

§. IV.

Nihil autem vel celebrius, vel obſcurius in Philoſophia Baſilidis quam Abraxas & Caulacau [ſive Caulaucau, utroque enim modo ſcribi poſſe diverſa pronuntiatio probat] hujus nugatoris. Et illud quidem nomen adeo tenebris tectum & incertæ ſignificationis eſt, ut doctiſſimos viros in diverſiſſimas interpretationes pertraxerit, (g) quibus tamen heic, ubi alia agimus, non inhæremus. Hoc tenebris ſuis ita interpretes hiſtoriæ Baſilidianæ terruit, ut tantum non omnes, etiam doctiſſimi, de definienda certa ſignificatione hujus vocis, quidque ea in ſyſtemate Baſilidiano ſibi voluerit, decernendo, deſperaverint. Accidit id GRABIO (h) & MASSVETO, (i) viris eruditiſſimis, in eum IRENÆI locum commentantibus, in quo hujus nominis mentionem faciunt. Epiphanii, Euſebii, Theodoreti, quibus illud ipſum nomen ἀινιγμαλῶδες tactum eſt, editores commentatoresque uno PETAVIO (*) excepto, qui tamen nihil, quod rem juvet, attulit, ſicco illud

(g) Vid. quæ poſt Macarium & Chiffletium ſcripſit BEAUSOBRIUS *hiſt. de Manichéens l. IV. c. 4. T. II. p. 50. ſeq.* MONTFAVC. *Pal. Gr. l. II. c.* 8. BASNAGE *Hiſt. des Juifs T. III. p.* 700.

(h) Ad IRENÆUM *l. I. c.* 24.

(i) Ad IR. *l. c. p.* 102.

(*) Ad Epiph. l. c. T. II. Opp. p. 44.

illud pede prætereunt. Eruditiſſimus BEAUSOBRIUS (k) cum omnem Baſilidis diſciplinam magno ſtudio enodaret, Caulacau quidem tetigit, ſed præter conjecturam, in ſe veriſimilem, nullam rationem addidit, in qua animus conquieſceret. Itaque cum de obſcuro numine locoque Irenæi curatius cogitandi occaſionem nobis vir quidam eruditiſſimus ὁ νῦν ἐν ἁγίοις ſubminiſtraſſet, profundius paulo, quam fieri ſolet, in hæc gnoſticæ μαλαιολογίας ſomnia & deliramenta inquirere placuit: quo eventu, lectorum ſententiæ definire relinquimus. (kk)

§. V.

Haurienda eſt de Caulacau Baſilidis notitia, cum Hæreſiarchæ ſcripta perierint, ex teſtimoniis veterum. Inter quos primus locus debetur IRENÆO, (l) qui adverſus hos homines ex inſtituto diſputavit, & eodem fere tempore vixit, quo inſanum

---

(k) *L. c. p.* 29.

(kk) Quadriennium effluxit, ex quo hanc Diſſertationem ſcripſimus alii loco deſtinatam; interim prodiiſſe nuper, nova Liter. Lipſ. 1750. n. 90. p. 798. referunt, OTTONIS NATHANAELIS NICOLAI Diſſ. de Salvatore Baſilidis Caulacau dicto. Quam licet nondum viſam cum explicatione obſcuri ænigmatis a noſtra interpretatione differre, ex eo loco didicerimus, noluimus has cogitationes noſtras diutius ſupprimere, comparatione utriusque Lectoris veteris Philoſophiæ gnari judicio permiſſa.

(l) *L. I. c.* 24. *p.* 102. Ed. Maſſ.

num hominum genus in ecclesiam irrupit, eamque devastavit. Is de ea re ex versione interpretis veteris ita: *Utuntur autem & hi magia, & imaginibus, & incantationibus, & reliqua universa periergia: nomina quoque quædam affingentes quasi angelorum, annuntiant hos quidem esse in primo cœlo, hos autem in secundo, & deinceps nituntur CCCLXV. ementitorum cœlorum & nomina & principia & angelos & virtutes exponere. Quemadmodum & mundus nomen esse, in quo dicunt descendisse & ascendisse Salvatorem, esse Caulacau. Igitur qui hæc didicerit, & angelos omnes cognoverit, & caussas eorum, invisibilem & incomprehensibilem cum angelis & potestatibus omnibus fieri, quemadmodum & Caulacau fuisse.* Illustrant hæc Irenæi verba, satis obscura, & in mendo cubantia, quæ habet THEODORETUS, (m) is enim paulo luculentius: *Quin etiam angelorum nomina effingentes, hos quidem dixerunt primum habere cœlum, illos vero secundum, & ita deinceps usque ad trecentesimum sexagesimum quintum. Servatorem autem & dominum Caulacauam nominant. Hæc autem dicunt ineffabilia esse, & nec ab omnibus capi & comprehendi posse præterquam ab uno ex mille.* Tertium his addimus hæresiologiæ veteris scriptorem EPIPHANIUM, (n) qui Irenæum legit, & in horrea sua ejus observationes transtulit. Is reliquis luculentius de Caulacau ita, interprete PETAVIO: *Alii Caulaucauch cuidam eandem venerationem deferunt, quo nomine unum ex principibus appellant* [ἄρχοντά τινα τοῦτον οὕτω καλοῦντες] *quibus vocum terriculamentis commentitiisque ac*

(m) *Hæret. fab. l. I. T. II. Opp. p. n.* 418.

(n) *Adv. hær. l. I. hær.* 25. *T. I. Opp. p.* 78. *seq.*

ac barbaris appellationibus imperitis hominibus imponere conantur. - - - Quod ad vocem Caulaucauch attinet, quis eorum qui nominis poteſtatem noverit, riſum tenere poſſit, cum iſtos videat vocabula quædam hebraice bene concepta, nec minus commode græce reddita ab iisque qui græce legunt, plane intellecta, cum difficile nihil habeant, hæc illos tamen exprimendis ſuis idolis accommodare, hoc eſt inanibus formis, ac ſubſiſtentibus principiis, [εἰς ἐνυποϛαλιακὰς ἀρχὰς] *& ut ita dicam, ſimulacrorum figmentis, dum vana illa nominum ambitione rudiorum mentibus errorem ſuum aſpergunt, quo turpem illam ac fabuloſam artem latius diſſipent. Etenim vox illa Caulachauch apud Iſaiam ſcripta legitur in duodecima viſione cum ita loquitur: Tribulationem ſuper tribulatione, ſpem ſuper ſpe: adhuc paululum, paululum adhuc expecta. Quare ipſamet Hebraica verba ut illic leguntur deſcripta ſyllabis hoc loco ſubjiciam: Quippe tſaula tſau tſaulatſau tribulationem ſuper tribulationem ſignificat, Caulacau ſpem ſuper ſpem, Zeerſcham Zeer ſcham adhuc paululum, paululum adhuc expecta. Ubinam igitur eſt illorum commentum? ubi vaniſſimum illud ſomnium fœtus inſtar ab iſtis conceptum? unde hæc in mundo zizania? quænam genus hoc hominum neceſſitas coëgit, ſibi ut voluntarium exitium conſciſcerent? Si enim ejusmodi vocabula cum eorum vim intelligerent, pernicioſa ludificatione detorſerunt, manifeſte ſibimet ipſis mali auctores fuerunt: ſin per ignorantiam quæ neſcirent, uſurpaverint, nihil his fingi poteſt infelicius &c.* Hactenus Epiphanius. Reliqui veterum, qui Baſilidis meminerunt, uno PHILASTRIO, (*) qui *κατὰ τὸ ῥητὸν* cum reliquis con-

(*) Hæreſ. XXXIII. p. 71.

conſpirat, & qui verbo tantum ejus meminere HIERONYMO & NICETA (**) exceptis, Caulacau tacent, (o) & idolum hoc vel ignoraviſſe plane, vel non intellectum præteriiſſe videntur.

§. VI.

Eandem fere fortunam Caulacau Baſilidis apud recentiores ſcriptores habuit, quorum omnes fere hoc nomen prætermiſiſſe ideo videntur, quoniam quid illud ſignificaverit, non aſſecuti ſunt. (p) Certe qui Abraxas Baſilidis explicare conati ſunt, ſimilem dare Caulacau explicationem non ſunt auſi. GRABIUS & MASSVETUS (q) ut ſupra dictum

---

(**) T. I. theſ.

(o) Id CLEM. ALEXANDRINUM quoque, qui Alexandriæ optime rem cognoſcere potuit, & toties Baſilidianarum nugarum meminit, feciſſe miramur. Dolemus autem librum Agrippæ Caſtoris, qui omnes Baſilidis nugas clariſſime expoſuit & refutavit teſte EUSEBIO *H. E. l. IV. p. 97.* intercidiſſe; ſine dubio enim plus inde, quam conjecturas, quas nunc dare poſſumus, haurire liceret.

(p) B. Th. ITTIGIUS, quamvis omnia de Baſilide a veteribus relata attuliſſet, & de Abraxas quoque complura dixiſſet, Caulacau tamen omiſit Diſſ. *de hæreſiarch. Sect. II. c. 2. p. 98.* B. CLODIUS autem præſ. CONR. SAM. SCHURZFLEISCHIO Witeb. 1706. ſingularem de *Caulacau* Diſſertationem ſcripſit, quæ philologica magis, quam philoſophica eſt.

(q) *l. 66.*

dictum, corrupto Irenæi interpretis loco deterriti de medicina & reſtituendo vero ſenſu deſperavere, nec videre ſe Monachus Benedictinus faſſus eſt, quomodo ſpes ſuper ſpem Baſilidianorum deliriis aptari poſſit. Id quod equidem non magnopere miramur, cum tantam veteris Philoſophiæ, maxime Orientalis, cognitionem non habuit, quantam præ ſe tulit antiquitatis eccleſiaſticæ. Itaque tria iſta veterum ſcriptorum loca inter ſe diſſentire, ratus eſt, quod veritati non concinere, in ſequentibus patebit. Qui vero de nominis ſignificatione diſpicere conniſi ſunt SAM. BASNAGIUS (*), THEODORUS HASÆUS (**), aliique laudati FABRICIO (***); de origine tantum vocis ex Eſaja petita disputarunt, quæ ad noſtram tractationem, quæ philoſophica, non philologica eſt, non pertinent. Unus, deſideratiſſimus BEAUSOBRIUS, (r) qui critico examine Baſilidis mataeologiam erudite excuſſit, Caulacau quoque philoſophice explicandum tetigit, & initio quidem totius ſyſtematis cœleſtis nomen illud eſſe conjecit, at cum vidiſſet, repugnare id loco Irenæi, ad Theodoreti ſententiam acceſſit, rectequeque definiit, nomen id Salvatoris eſſe, eo quod omnis ſpei fundamentum nobis eſſet. In quo quidem vir emunctæ naris, felixque veterum hæreſium indagator deceptus haud eſt; aſt nec rationem aliam addidit, nec ex ſyſtemate Baſilidis explicuit, prodidit

(*) *Annal. polit. eccl. ad Ann.* 121. *T. I. p.* 49.
(**) *Bibl. Brem. T. VII. p.* 495.
(***) *Ad PHILASTR. p.* 71.
(r) *L. c.*

didit quoque vim & locum Caulacau in eo ſyſtemate non ſatis inſpexiſſe, cum in tota ea re nihil mali latere pronuntiet. Quod aliter ſe habere ex dictis patebit. Nobis in præſentia, enarrata rei hiſtoria, jam id negotii dabitur, ut admiſſa Theodoreti explicatione eam ex ſyſtemate Baſilidis probemus, & cur id nomen Salvatori impoſuerit, perquiramus; deinde Epiphanium atque Irenæum cum iſta explicatione conſpirare oſtendamus; quo pacto tandem corrupto & obſcuro Irenæi loco facile medicinam afferre licebit.

§. VII.

Priusquam autem hæc, quæ diximus, capita probatum imus, pauca ſupponere magis, quam prolixe demonſtrare neceſſe eſt, cum animus non ſit integram nugarum Baſilidianarum explicationem afferre. Et primo quidem facile nobis largientur, qui hiſtoriam philoſophiæ, exſurgente monarchia Romana, florentis curatius perquiſiverunt & cum ſacræ civitatis hiſtoria comparaverunt, Baſilidis doctrinam, ut reliquorum Hæreticorum, qui ſe a ſublimiore divinarum rerum cognitione Gnoſticos nuncupaverunt, cum Philoſophiæ Orientalis & Ægyptiacæ ſyſtemate, tunc magna divinitatis opinione vigente, non convenire tantum, quoad præcipua principia & opiniones, ſed vero eſſe longe ſimillimum, Baſilidem, hominem Ægyptium, & in patria eandem ſi ſuperis placet ſapientiam edoctum inde occaſionem ſumſiſſe, manus his deliriis dandi, eaque Chriſtianorum placitis ita attemperandi, ut hæc Chriſti diſciplina ſuæ gentis genio & eruditioni placere poſſet. De quo ſi quis dubitaverit, ejus patientiam exora

mus, ad relegenda ea, quæ in *Hiſtoria critica Philoſophiæ*, de Philoſophiæ Orientalis ſyſtemate, ejusque principiis, tum de ejus auctoritate inter Gnoſticos prolixe ſatis diximus. (s) Quæcunque enim Orientalis Philoſophia præcepit, ea, ſi peculiaria quædam, quæ ad diſtinguendum ab aliis ſyſtema ſuum Baſilides excogitavit, demas, etiam apud hæreſiarcham occurrunt: cuncta ad emanationum divinarum ſeriem conſtituendam directa, omnia ſyſtemati emanativo applicata, rerum omnium origines ex Deo aſſertæ, ineffabile Numen ſuppoſitum, exque ejus abyſſo per varios ordines gradusque rerum omnium ortus deſcriptus; origo mali per declinationem emanationum ad tenebras & privationem id eſt materiam introductarum, explicata, æones & principia divina ἐνυποστατικὰ ideo excogitata, pleroma divinum miris ſubſtantiarum emanativarum ſeriebus repletum, mundi viſibilis origo & corruptio a principiis emanantibus longiusque a fonte primo deviantibus aſſerta; revocati homines per purgamenta a ſcoriis malorum geniorum eorumque poteſtate in mundum materialem ad refluxum per principium emanativum primum, ad fontem Deitatis &c. Quibus methodus ſymbolica, arcana, obſcura & initiatis tantum perveſtigabilis addenda eſt. Hæc in Valentini ſyſtemate libro citato fecimus manifeſtiſſima, quod cum non niſi ingenii magis erudite luxuriantis modulo a Baſilidiano differat, facilis labor erit, omnia hæc cum dogmatibus Baſilidis comparare, ut evidentiſſima pateat

(s) *T. III. p. 290. ſeqq.*

pateat concordia. Itaque his latius probandis, ne actum iterum agamus, ſuperſedemus, & unum HIERONYMUM (t) vadem ſiſtimus, fatentem, *univerſum pene errorem de Chaldæo & Syro & Græca ſermone exortum eſſe.* Idem Gnoſticos ipſos jactaſſe refert PORPHYRIUS. (u)

§. VIII.

Alterum, quod præmonendus lector eſt, in eo verſatur, Baſilidem, more Ægyptiorum, Philoſophiam ſuam de divinis deque mundo & malo obſcuris vocibus & ænigmatibus texiſſe, ut & admirationem novæ & inauditæ rei conſequeretur, & ſe Orientali atque Ægyptiacæ methodo attemperaret, quæ ſymbolis, figuris, numinibus ignotis cuncta recondit. Quem in modum Cabbaliſtas quoque ſimilia decreta occultaſſe alibi demonſtravimus. Maxime vero ideo ſubſtantias ſuas divinas atque æonas in ignotos Deos transmutaviſſe videtur, ut eo magis conterraneis ſuis placeret, quos omnium maxime circa πολυθεότητα inſaniviſſe, & religioſiores aliis videri voluiſſe conſtat. (x) Nempe perſuaſiſſe ſibi videtur homo ineptus, facilius ad recipiendam fidem Chriſtianam philoſophica veſte ornatam perſuaderi poſſe Ægyptios, ſi nova & ignota illis numina adduci crederent. Et has quidem cauſſas Baſilidi fuiſſe veriſimile eſt,

(t) *Adv. Jovinian. l. II. p.* 429.

(u) PORPHYR. *in vita Plotini c.* 16. *Hiſt. crit. phil. T. II. p.* 368.

(x) *Geographus vetus* a GODOFREDO editus *p.* 17.

cur barbaras voces ex Hebraica & Chaldaica lingua quales fuere Barbeloth, Jaldabaoth, & Caulacau, vel ab inuſitato nomine Græco petitas, qualis erat vox Prunicus, vel excogitatas cabbaliſtico literarum uſu & poteſtate, cujus generis Abraxas eſt, Philoſophiæ ſuæ decreta obſcuraverit. Nec procul a ſcopo EPIPHANIUS ferit, contendens, *his vocum terriculis commentitiisque ac barbaris appellationibus eum imperitis hominibus imponere conari.* Idem viſum EUSEBIO, (*) qui Baſilidem, προσχήματι ἀποῤῥητέρων δυσσεβοῦς αἱρέσεως περατώδεις ἀναπλάσσαι μυθοποιίας *ſpecie arcanorum* [verborum atque myſteriorum] *portentoſas fabulas impiæ hæreſeos commentum fuiſſe ideo conqueſtus* eſſe videtur, quod ejusmodi vocum reconditarum & ad arcanam methodum referendarum artificio fabulas ſuas theogonicas texerit. Pari ratione de ea re loquitur HIERONYMUS: *abuti hisce verbis immundiſſimam hæreſin apud ſimplices quoque & deceptos, ut terrorem faciat novitate ſermonum, quod ſcilicet qui hæc verba cognoverit, & in coitu eorum meminerit, absque ulla dubitatione tranſeat ad regnum cœlorum.*

His præſuppoſitis, ut quid Caulacau Baſilidi dictus fuerit intelligamus, ſcrutandum ſyſtema fanatici Philoſophi ejusque theogonia & coſmogonia exploranda eſt, ut quem Caulacau ſuo locum in ea aſſignaverit, diſcamus. Idem vero cum Baſilidi conſtitutum fuerit, quod Gnoſticis reliquis, ut oſtenderet, quomodo ex ſummo Deo omnia fluxe-

(*) *ll. c.* conf. PLOTINUS, *Enn. II. l. IX. c. 10. p. 209.*

fluxerint, quomodo malum exortum ſit, quomodo in Deum ſublato malo revertantur omnia, quo mediatore divino ab ejus imperio liberari mundus queat, quod ex Irenæi, Theodoreti atque Epiphanii teſtimoniis conſtat, ſequitur inde Caulacau ex principiis illis divinis & emanativis fuiſſe, quæ ex inexhauſta & incomprehenſibili Divinitatis abyſſo progreſſa pleroma divini luminis ſubſtantiali hypoſtaſi repleverunt, & quorum unum ex pleromate progreſſum ad juvandum mundum inter homines comparuerit. Diſerte hoc teſtatur THEODORETUS, (y) *ingenitum, cum bella angelorum nationibus imperantium vidiſſet, mentem ſuam primogenitam miſiſſe, quam etiam Chriſtum appellaverit, ut ſervaret eos, qui vellent credere. - - - Servatorem autem & Dominum Caulacau nominare.*

§. IX.

Quæ cum ita ſe habeant, dicendum porro, quis emanationis ordo Baſilidi placuerit, ut intelligatur inde, idem principium emanativum divinum ab hæreſiarcha admiſſum eſſe, quod Simoni Mago δύναμις Θεῦ. ſumma Dei poteſtas, Cabbaliſtisque Adamkadmon vocatum eſt, id eſt prima & principalis emanatio, tanquam radius ex divini luminis oceano transmiſſus in mundum inferiorem, ut cuncta illuſtraret, a tenebris liberaret, & quos ad materialitatem ſuſcepta inclinatio malos fecerat angelos [ſcorias vocant atque cortices Cabbaliſtæ] vinceret. Rem itaque ut paucis ab ovo exordiamur, patientiam lectoris pauliſper

(y) L. c.

rogamus. Displicuere Baſilidi Simonis Magi, Menandri & ſimilium genealogiæ divinæ, ex Orientali Philoſophia hauſtæ, eo quod philoſophicæ tantum fuerint, minusque commode ad Chriſtiana placita transferri potuerint. Meliora itaque daturus, ad infiniti naturam accuratius attendendum ſibi eſſe cenſuit. Conſtat id teſtimonio IRENÆI, (z) qui diſerte, *Baſilidem ait, ut altius quid & veriſimilius invenisse videatur, in IMMENSUM extendisse ſententiam doctrinæ ſuæ*; Idem EUSEBIUS (aa) monuit, εἰς τὸ ἄπειρον τεῖναι τὰς ἐπινοίας *ad immenſum retuliſſe cogitationes ſuas*, quod minus recte aſſecutus eſt doctiſſimus VALESIUS, (bb) contendens *fabulas interminatas & vagas nullo certo modo ac termino definitas & veritati certæ ac ſuis ſpatiis circumſcriptæ oppoſitas* intelligi. Euſebius enim, Irenæum ſecutus, de origine & generatione æonum ſive emanationum in infinito pleromate agit, & qua ratione melius, quam Menander & Saturninus fecerant, ſe infiniti rationes emanativas explicare poſſe Baſilides crediderit, exponit. Emendatius vero ſe philoſophari poſſe, propiusque ad Chriſtiana placita accedere ratus eſt Baſilides, ſi quantum poſſet mundi materialis originem quam longiſſime ab infinito pleromate & a ſumma poteſtate, ſecus ac Menander ac Saturninus inſtituiſſe videbantur, removeret: Itaque ad emanationis divinæ ordinem confugit, quem Gnoſticæ Philoſophiæ cardinem fuiſſe, & ipſa ſyſtemata

(z) *L. c.*

(aa) *L. c.*

(bb) *Ad l. c. Euſeb. p.* 55.

mata eorum inter ſe comparata loquuntur, & haud obſcure prodidit PLOTINUS. (cc) In hac autem rerum divinarum abyſſo, ita emanationum ordinem, teſtibus Irenæo, Theodoreto, & Epiphanio diſpoſuit, ut diceret τὸν ἀγέννητον νοῦν πρῶτον γεννῆται, ἐκ δὲ τοῦ νοὸς προβληθῆναι τὸν λόγον, φρόνησιν δὲ ἀπὸ λόγου, ἀπὸ δὲ φρονήσεως σοφίαν καὶ δύναμιν, *ingenitum mentem primam omnium genuiſſe, ex mente projectam fuiſſe* [memorabili ſyſtematis emanativi vocabulo, ut alibi (ee) demonſtratum] *rationem, ex ratione prudentiam, ex prudentia ſapientiam & virtutem.* (dd) Hæc iſta principia divina ſunt, per quorum ordines immenſitas divina emanari attributa ſua & operationes ad inferiora paſſa eſt. Quæ tamen cave meras affectiones, virtutes & attributa divinitatis Baſilidi fuiſſe putes. Nam hoc univerſo ſyſtemati Gnoſtico & toti Philoſophiæ Orientali & Ægyptiacæ adverſum eſt, quæ emanationibus divinis hypoſtaſin, licet cum ſummo Numine radicaliter unam tribuere ſolebat, ut vel ſolæ Sephiræ Cabbaliſticæ, & primus homo apud Cabbaliſtas docere poteſt. Neque aliud velle vel evincere æonum nomen, ſuo loco probatum dedimus. (ff) Teſtem autem damus EPIPHANIUM, qui idola Baſilidis eſſe μορφὰς, καὶ ΕΝΥΠΟΣΤΑΤΙΚΑΣ ΑΡΧΑΣ *formas & principia ſubſiſtentia* &, quod ex ſuo

 addit,

(cc) *L. c. c.* 10. *p.* 110.

(dd) THEODORET. *l. c.* CLEM. ALEX. *Strom. l. IV. p.* 529. addit juſtitiam & pacem.

(ee) *Hiſt. crit. phil. T. III. p.* 385. *ſeqq.*

(ff) L. c. *T. II. p.* 647.

addit, ἀνδριαντοποιίας, *effictas ſtatuas*, eo quod ejusmodi ſimulacra & ſtatuas, ſive perſonas quasdam in divinis effingant, teſtatus eſt. Miramur itaque, non MASSVETUM tantum putaviſſe, Baſilidem æones non re, ſed virtute duntaxat & ratione, ab innato patre diſtinxiſſe, ſed BEAUSOBRIUM quoque, illo in veteris Philoſophiæ decretis perſpiciendis longe oculatiorem, credidiſſe, æones has tantum eſſe perfectiones divinæ naturæ ſecundum Baſilidem, quæ ab ea ſe nunquam ſeparent, ſed concentratæ ab omni æternitate in eſſentia divina, cœperint ſe extendere & dilatare, cum Deo placuiſſet res formare: nempe eſſe lumina atque radios ex divina eſſentia emanantes quæ ab ea non aliter diſtinguantur, quam dimenſiones a ſubſtantia extenſa. Hæc enim ſi mens Baſilidis, & qui cum eo in hac parte omnes fere ſteterunt, Gnoſticorum, fuiſſet, nonniſi in rationis ſigno iſtæ æones concipiendæ eſſent, & hac quidam ratione, nec ex pleromate ad condendam NB. modo emanativo, materiam progredi potuiſſent, nec peculiarem hypoſtaſin efformare. Quin ipſe Caulacau noſter plenus ejus rei judex eſt. Is enim cum princeps æon fuerit nempe mens patris, deſcenderitque in mundum ad liberandos homines, neceſſario hypoſtatico discrimine a patre diſtinguendus eſt. Licet cetera lubenter fateamur, æones & radicaliter unum cum fonte Deitatis eſſe, & in eo ſubſiſtentiam, velut in ſcaturigine ſua habere, & longa aliam ſignificationem æonis eſſe, quam eſt perſonæ in myſteriis Chriſtianis, uti latiſſime in explicatione Syſtematis cabbaliſtici docuimus. (gg) Quare per-

(gg) *Hiſt. crit. phil. T. II. p. 985. ſeqq.*

perperam judicaſſe virum eruditiſſimum putamus, cum diceret, hactenus rationi & prudentiæ convenienter Baſilidem docuiſſe. Has vero, quæ in divino pleromate ſunt, æonas, conjugiis inter ſe ad propagandum emanationum ordinem, Baſilidem copulaſſe, ex CLEMENTIS ALEXANDRINI loco (hh) diſcimus, ubi mentione demiurgi Baſilidiani facta diſerte: ὅσα ἐκ συζυγίας προέρχεται, πληρώματά ἐστι, ὅσα δὲ ἀπὸ ἑνὸς, εἰκόνες: *quæcunque procedunt ex conjugatione, pleromata ſunt, id eſt, plenitudines, quæcunque autem ab uno, imagines.* Qui canon præcipuus Philoſophiæ Orientalis, ubi recte intelligitur, cognoſci inde poteſt, qua ratione ex principiis activis & paſſivis in divinis non tantum lucis plenitudinem [ſubjectum ſcholaſtico nomine diceremus], ſed & formam & imaginem ineffabilis Deitatis tum Baſilides, tum reliqui Gnoſtici, quique ex Orientali Zoroaſtris diſciplina progreſſi ſunt, Philoſophi ceteri, derivaverint. Et hæc quidem ſecundum Baſilidem in mundo intellectuali, divino, luce cœleſti pleno acciderunt.

§. X.

Ex mundo intelligibili ad ſenſibilem progreſſus Baſilides, non parum, ut videtur, offenſus eſt difficili quæſtione, qua ratione in hunc adſpectabilem mundum præter perfectiones divino opificio dignas malum quoque, tum imperfectionis, tum malitiæ, phyſicum & morale hodie dicimus, irrepſerit. Quæ quæſtio ut omnem Orientalem metaphyſicam peperit, ita potiſſimum fœcunda

(hh) *L. IV. p.* 509.

mater fuit ſomniorum Gnoſticorum. Quam ut ſolveret, ſuppoſitis emanativis principiis, non aliam, quam reliqui, originem rerum creatarum poſuit. Gnoſtici autem teſte PLOTINO, (*) *demiurgum deſciſcentem a matre fingentes mundum ab ipſo deducebant ad extrema ſimulacrorum, quo interprete* quoque ſcimus, ex eorum mente *animam atque ſapientiam quandam, id, quod inferius eſt, concupiviſſe* [νεῦσαι] *ſive id cœperit anima, & hujus generis cauſſa extiterit, ſive ſapientia quædam, ſive utraque idem concupiverit: inde vero alias animas condeſcendiſſe veluti membra ſapientiæ, & has corpora humana fuiſſe ingreſſas.* Ex quo memorabili loco patet, rerum materialium, conditi mundi, creatorum hominum origines obſcuriſſimos Philoſophos, ad quandam ſyzygiam divinarum æonum, pleroma egreſſarum & ad inferiora emanationem extendentium retuliſſe. Hoc ut Valentinus expoſuerit, alio loco planum fecimus. Baſilidem ſimilia præcepiſſe, Irenæi, Theodoreti, Clementis Alexandrini, Epiphanii narrationes nos dubitare non ſinunt, quamvis non in omnibus illæ inter ſe concordent. Et Irenæus quidem ita rem narrat: *A dynami atque ſophia virtutes & principes & angelos, quos & primos vocet, & ab iis primum cœlum factum; dehinc ab horum derivatione alios autem factos aliud cœlum ſimile priori feciſſe, & ſimili modo ex eorum derivatione cum alii facti eſſent, antitypi ejus, qui ſuper eos eſſent, aliud tertium deformaſſe cœlum; & a tertio deorſum descendentium quartum, & deinceps ſecundum eum modum alteros, & alteros principes & angelos fa-*

ctos

(*) *L. c.*

ſtos eſſe, & cœlos CCCLXV. quapropter & tot dies habere annum, ſecundum numerum cœlorum. Eos autem, qui poſterius continent cœlum, angelos, quod etiam a nobis videtur, conſtituiſſe ea quæ ſunt in mundo omnia, & partes ſibi feciſſe terræ, & earum, quæ ſuper eam ſunt, gentium. Idem prorſus tradit Theodoretus. Nec abludit Epiphanius, (ii) *barbaras principum ac poteſtatum per unum quodque cœlum appellationes innumeras, memorans*, qui & alio loco (kk) potiora nomina principum poteſtatumve cœlis variis præſidentium enarrat. Aſt non omnibus is angelis creationem mundi tribuit, ſed eum, qui ſeptimo cælo præſit, Sabaoth dictum, eſſe cœli terræque conditorem, tum eorum, qui conſequuntur, orbium cœleſtium, angelorumque ſuorum dicit. Aliter quam hi omnes, CLEMENS ALEXANDRINUS, (ll) ipſe Ægyptius, & nationis ſuæ opinionum callentiſſimus. Is Baſilidis verba recitat, ſtatuentis: *mortis generationem eſſe opus ejus, qui creavit mundum*; *deque hoc Deo dixiſſe* tradit: *quo eſt minor imago viva facie, eo eſt minor mundus viva æone: quænam eſt ergo cauſſa imaginis? faciei majeſtas, quæ pictori exhibuit figuram, ut per ejus nomen honoraretur: non enim ex ſe & ſua auctoritate fuit forma inventa, ſed implerant nomen, quod in creatione erat imperfectum: cooperatur autem id quod inviſibile eſt in Deo, ad fidem ejus quod effectum eſt.* Addit his Clemens: τὸν, μὲν δημιουργὸν, ὡς Θεὸν καὶ πατέρα ἀληθείας, εἰκόνα, τῆς ἀληθινῆς Θεῆς καὶ προ-

φήτην

(ii) *L. c. c. p.* 78.

(kk) *p.* 91.

(ll) *Stromat. l. IV. p.* 509.

τὴν προσεῖπεν· ζωγράφον δὲ τὴν σοφίαν, ἧς τὸ πλάσμα ἡ εἰκὼν, εἰς δόξαν τῦ ἀοράτυ· ἐπὶ ὅσα ἐκ συζυγίας προέρχεται, πληρώματά ἐστι, ὅσα δὲ ἀπὸ ἑνὸς, εἰκόνες, *Creatorem, qui Deus & Pater vocatur, imaginem veri Dei prophetam dixit; pictorem autem ſapientiam, quæ figmentum produxit imaginem ad gloriam inviſibilis Dei: quæcunque enim ex conjugatione procedunt ad pleromata pertinent, quæ vero ab uno, ad imagines.* Diſſidere hæc inter ſe, & Irenæum quidem multos creatores, eosque malas poteſtates ponere, Clementem unum demiurgum, eumque divinum, Dei imaginem, recte monuit acutiſſimus BEAUSOBRIUS, (mm) qui & putat fabulam nobis narrare Irenæum, CCCLXV. cœlos, totidemque angelos creatores commentum, quod Perſarum Philoſophiam, ex qua ſua hauſerit Baſilides, quæque ſingulis anni diebus ſingulos angelos præficiat, non rite intellexerit. Quamvis autem non ſatis accurate Baſilidis mentem expoſuiſſe videatur Irenæus, putamus tamen eum cum Clemente poſſe in concordiam redigi, modo ad ipſum ſyſtema, & verba Clementis recte attendatur. Secundum ſyſtema enim Orientale, Perſicum, Chaldæum, Ægyptiacum, quale eo tempore viguit, ex pleromate per ſyzygiam ſive copulationem principii activi & paſſivi progreſſus eſt ad condendum mundum demiurgus; nempe ex potentia & ſapientia, quarum æonum in pleromate ultimarum productio, quæ creatorem exhibuit, ſecundum emanativi ſyſtematis leges, imaginem inviſibilis Dei retulit, eique per ſapientiam

(mm) *L. c. p.* 15.

tiam rerum condendarum ideæ ſive formæ & picturæ, velut rerum αὐτόγραφα impreſſæ ſunt. Itaque Clemente auctore demiurgus ratione originis ex divino pleromate, nempe conjugatione ultima ortum habet, & ideas rerum habet ex derivatione ab uno, ut Majeſtas ineffabilis Deitatis reluceret. Nihil hic dictum, quod non Gabbaliſtis quoque placuiſſe ſuo loco docuimus. Et hactenus creatorem bonum eſſe conſtat. Aſt cum ipſe quoque Clemens tradat, Baſilidem hunc ipſum creatorem mortis auctorem facere, certum inde eſt, mali, quod in mundo eſt, eum quoque auctorem eſſe. Id quod nulla alia ex ratione derivari poteſt, quam quia demiurgus, oblitus originem ex pleromate, ſive plenitudine lucis, propter illuſtrandas tenebras ad inferiora inclinaverit, ſicque ex mixtura lucis & tenebrarum mundum condiderit. Hanc enim Gnoſticorum doctrinam fuiſſe, diſertis verbis teſtatur PLOTINUS; (nn) *Animam atque ſapientiam quandam ad id, quod inferius, inclinaviſſe, & alias animas condeſcendiſſe, & ſapientiæ membra, easque ingredi corpora humana, cujus autem gratia animæ collapſæ ſint, illam rurſus minime labi, quaſi non annuerit, vel inclinaverit, ſed tantum tenebras illuſtraverit: deinde hinc ſimulacrum in materia reſultaſſe, & inde ſimulacrum ſimulacri formam per materiam ſive materialitatem, & ſic demiurgum conſtitui.* Obſcurus quidem hoc loco, more ſuo, eſt Plotinus, eo quod abſurditatis Gnoſticos rationibus metaphyſicis cupit convincere. Ex iis autem, quæ fundamenti loco ſubſternit, apertiſſi-

(nn) *L. 6.*

tiſſimum eſt, inclinationem demiurgi, & ſapientiæ in eo reſidentis ad illuſtrandas in creatione tenebras cauſſam fuiſſe materialitatis: nempe ut habet JAMBLICHUS: (oo) *diſtinguendo materialitatem ab eſſentialitate*, id eſt, privationem, quæ tenebras mortemque involvit, ab eſſentia ſpirituali, quæ ex principio emanativo omnibus ineſt. Compara cum his ſyſtema Valentinianum, & difficiles hæ nugæ, at toti tunc Orienti communes multa luce radiabunt.

§. XI.

Altera difficultas, quam de numero creatorum cœlorumque a principibus conditorum movet Beauſobrius, ita tolli poteſt, ut inter creatorem ex pleromate progreſſum, & inter angelos ab eo emanationis lege productos, ut adminiſtri eſſent in creationis opere, diſtinguatur. Vidit id ipſum Vir optimus nobisque deſideratiſſimus, & monuit, atque memorabili Clementis loco illuſtravit. Poſſumus his addere Cabbaliſtas, qui ex iisdem fontibus ſua hauſerunt, in quorum ſyſtemate unus mundus alteri ſubordinatus eſt, parique poteſtate ſubordinata angeli cujusvis mundi ſunt, ut alibi demonſtratum. (pp) Immo magis notandum, ipſum Zoroaſtrem, a quo hæc Philoſophia excogitata, & ad ſequentia tempora transmiſſa eſt, hunc in modum creationem deſcripſiſſe, ſtatuentem: *ſex Deos Oromasden feciſſe, primum benevolentiæ,*

(oo) *De myſt. Ægypt. Sect. VIII. c. 1. p. 152.*

(pp) *T. II. Hiſt. crit. phil. p. 1025. ſeq.* quæ accurate expenſa obſcuris Orientalium nugis lucem conciliare apta ſunt.

tiæ, ſecundum veritatis, tertium æquitatis, reliquos ſapientiæ, divitiarum, & voluptatis, quæ honeſtæ conſequitur, opificem. Deinde eum ſe triplicaſſe, & a ſole [Mithra, fonte ignis primævi] *tanto intervallo ſe removiſſe, quanto a terra ſol abeſt: ac cœlum ſtellis decoraſſe, unamque ante alias tanquam cuſtodem & ſpeculatorem conſtituiſſe Sirium, alios porro viginti quatuor Deos condidiſſe, & in ovo poſuiſſe &c.* Ægyptios vero, ad quos ea quoque Philoſophia dimanavit, ſimiliter præcepiſſe, JAMBLICHUS (rr) teſtatur, narrans, præter æonas vel duces cœleſtes ſupremos rerum viſibilium opificio alios duces præeſſe, nempe δημιουργικὸν νῶν, καὶ τῆς ἀληθείας προστάτην, καὶ σοφίας, ἐρχόμενον μὲν ἐπὶ γένεσιν, καὶ τὴν ἀφανῆ τῶν κεκρυμένων λόγων δύναμιν εἰς φῶς ἄγοντα, *opificem mentem, qui & veritatis cuſtos ſit & ſapientiæ, quatenus ad generationem deſcendat, & incognitam rationum latentium vim producat in lucem. - - - Eſſe & alium principatum apud illos ſuper elementa tota in generatione poſita, virtutesque eorum, eſſe enim quatuor maſculas totidemque fœmininas; hunc Soli tribuere: item alios principatus ſuper naturam omnem in generatione verſantem, quem Lunæ aſſignent: DIVIDENTES VERO COELUM IN PARTES DUAS VEL QUATUOR, VEL DUODECIM, VEL SEX ATQUE TRIGINTA, VEL HARUM DUPLAS, VEL ALITER QUOMODOCUNQUE DUCES HIS PRÆFICERET AUT PLURES AUT PAUCIORES: denique his omnibus unum præficeret, qui omnibus ſuperior ſit. Atque ita Ægyptiorum doctrinam*

(qq) PLUTARCH. *de Iſid. & Oſiride.*

(rr) *L. 6. c. 3. p. 159.*

ſtrinam de principiis deſuper ad inferiora progredientes ab uno incipere, & deſinere in multitudinem unius imperio gubernatam &c. Quem locum ſyſtema Gnoſticum mire illuſtrare, & veras ejus origines pandere vidit jam MASSVETUS, aſt cum Perſicam & Orientalem Philoſophiam in Ægypto patriis placitis & Græcis theogoniis attemperatam ignoraret, & mere Platonica hæc eſſe putaret, in errorem actus eſt. Mire autem, non omne tantummodo dogma Gnoſticum de origine & adminiſtratione mundi viſibilis illuſtrat, ſed imprimis ea, quæ duce Clemente Alexandrino, Irenæo, Theodoreto & Epiphanio de Baſilidis ea in re mente dicta ſunt, in aprico ponit. Nempe rationem aperit, quomodo per emanationis viam a ſummo fonte rerum omnium effluxerit demiurgus, POTENTIA & SAPIENTIA gravidus, qua ratione rerum ideas, ſimulacraque ſive rationes latentes impreſſerit, & quo pacto deinde potentiæ ſubordinatæ in condendo & adminiſtrando mundo ſe geſſerint, gerantque adhuc. Quæ cum clariſſima ſint, dubium non eſt, quin Baſilides, qui Ægyptiacam Philoſophiam ſecundum principia Orientalia expreſſit, eadem ratione ſtatuerit: ſicque in concordiam diverſæ narrationes doctorum eccleſiaſticorum poſſunt redigi. Neque prætereundum hoc loco eſt, conſtare ex verbis Jamblichi, Ægyptios pro lubitu cœlum in plurimas partes diviſiſſe, iisque poteſtates minores præfeciſſe. Quod cum Ægyptiis ſolenne fuerit, cauſſam non videmus, cur Irenæus, Theodoretus, Epiphanius mendacii vel erroris, quod vult Beauſobrius, coarguendi ſint, quod ineptam hypotheſin Baſilidi tribuerint. Ut enim taceamus, non adeo ineptos eſſe tot cœ-

los

los Baſilidis, ubi ſemel ejus ſyſtema admittitur, ac videri poteſt illis, qui ſana ratione philoſophari ſolent, ipſe parallelismus inter placita Perſica, Ægyptiaca ac Baſilidiana evincit, revera iſtas nugas his hominibus placuiſſe, quos ob abſurditatem opinionis excuſare velle, eſt cauſſam eorum agere, non hiſtoriam criticam ſcribere. Fatemur tamen veriſimile nobis videri, tot cœlos, quot angeli & poteſtates varii ordinis illis præfectæ eſſe dicuntur, non tam diſtinctos cœlos, quam cœleſtes ſedes & potentias in illis definitas ſignificare: qua de re tamen plura, ne extra oleas vagemur, hoc loco dicere non licet.

§. XII.

Qualis hujus creatoris & adminiſtrorum ejus cœlis præſidentium conditio ſecundum Baſilidis ſyſtema & opinionem ſit, ex dictis facile eſt colligere. Quamvis enim demiurgus ratione originis bonus fuerit, quippe qui ex pleromate divino proceſſit, ſapientiæ & potentiæ divinæ filius, attamen quia ad inferiora inclinavit, ut tenebras illuſtraret, ex ea mixtura mortem malumque inducere neceſſe habuit. Fatemur inſulſum & illepidum hoc ſyſtema eſſe, aſt de eo jam non quæritur, ſed tantum de mente ejus, quæ alia eſſe nequit, ubi ſemel cum Orientali Philoſophia duce Zoroaſtre ſtatuitur, ex uno fonte lucis principium fuiſſe exortum, quod quia limitatæ virtutis eſt, tenebras neceſſaria ſequela poſt ſe traxerit. Quod qui capere nequeunt, quomodo lucis & tenebrarum principia cum emanativo principio conſiſtere queant, illis elegans locus Shariſtanii,

ſcriptoris Perſici, a TH. HYDEO [ss] productus legendus eſt, qui omnia plana faciet & clariſſima. His enim hoc loco immorari non vacat; ſufficit, teſte Clemente, mortis auctorem demiurgum viſum fuiſſe Baſilidi, nec aliter potuiſſe propter naturam ſyſtematis emanativi, & remotum a pleromate demiurgi locum, quem illi aſſignabat ſtatuere. [**] Ex hoc autem ſua ſponte fluit, deterioris conditionis, pejorisque indolis debere eſſe angelos creatoris adminiſtros, mundi partibus cœlisque præfectos, eo quod longius a pleromate remoti, magisque rebus materialibus immerſi ſunt. Hinc iræ, tyrranides, ſanguinis ſitis, bellorum cauſſæ, & mala alia innumera, quibus homines ab iſtis angelis mundi dominis & præfectis vexantur, quasque hac ratione malorum omnium phyſicorum pariter atque moralium cauſſas eſſe teſtibus Irenæo, & Theodoreto, Baſilides ſtatuit, nec ille ſolus, ſed omnis quoque Gnoſtica Philoſophia profeſſa eſt. Comparari cum hac angelorum mundi directorum malitia Hebræorum Cabbala debet, & ea expendenda, quæ de Klippoth ſive corticibus angelisque malis nugantur, & quæ alibi expoſuimus: ea enim opiniones Philoſophiæ Orientis in his deliriis ampliſſime inſanientis mire illuſtrabunt. Ipſam quoque hominis animam ex ſummo fonte delapſam & ad inferiora vergentem, cum per harum poteſtatum ſedes & regiones transiret,

---

[ss] *De relig. vet. Perſ. p.* 299.

[**] Luci, quam viderat, obſtat, BEAUSOBRIUS *l. c. p.* 19. rationes Platonicas hic admiſcens, quæ longe diverſæ ſunt.

iret, ſimulacra ſimulacrorum induiſſe, juxta Gnoſticos, teſte PLOTINO [tt] opus erat, ex qua cauſſa mali moralis originem repetebant, & ad hos angelos cauſſam devolvebant: quo pacto ſcintillam illam, quæ animæ ex divinæ lucis oceano, ex quo effluxit, ineſt, ſupprimi, hincque omnis infelicitatis cauſſam oriri neceſſe erat. Magno itaque Salvatore opus erat, qui ſpem amiſſam reſtitueret. Et hic Caulacau ille eſt, de quo jam porro tractabimus.

§. XIII.

Nempe ex inclinatione illa ad inferiora, quæ tenebras poſt ſe trahebat, cum & ipſe demiurgus, & qui ab eo conditi ſunt angeli, in creando mundo innumeras reſtrictiones, privationes, mala mortemque ipſam admittere deberent, anima ex cœlo delapſa & hos limites transiens affectuum cacoëthes contraxit, qui ſecundum Baſilidem ſunt προσαρτήματα, *appendices ex hoc transitu adnata, nempe ſpiritus* [materiales,] *appenſi animæ ratione præditæ, per quandam confuſionem & conturbationem principiorum* [σύγχυσιν ἀρχικὴν] *quibus & alias rurſus ſpirituum adulterinas & diverſi generis naturas adnaſci dicebat.* Ita CLEMENS, [uu] cujus verbis lucem egregie affudit BEAUSOBRIUS. [*] Qui licet hanc confuſionem perperam ex Platonica materiæ conditione derivet, in eo tamen acute vidit, quod

[tt] *L. c.*

[uu] *Stromat. l. II. p.* 408.

[*] *L. c. c.* 2. *p.* 20. *ſeqq.* ubi recte Maſſuetum notat, qui hoc Philoſophiæ genus non ſatis eſt aſſecutus.

hæc confuſio principiorum, in mixtura lucis & tenebrarum, ad originem mundi materialis, ex Philoſophia barbarica ſive Chaldæa, [Orientalem nos, ob latitudinem terrarum, in quibus floruit, dicimus] referenda ſit, licet materiam æternam, quod tamen Vir eruditiſſimus vult, in tenebris non poſuerit, uti ex PLOTINO (xx) eſt evidentiſſimum. Ita cum in mundum & præcipue hominem, mali generis ſpiritus deſcendiſſent, remedium altius & ſupra demiurgum ad pleroma usque aſſurgens aſſignandum erat, quo ſpirituum materialium malignitas ſuperari, hominesque ab iis liberari poſſent. Scilicet mentem divinam, quæ proxima ab ineffabili Deo æon eſt, miſertam animarum, a malis iſtis ſpiritibus vexatarum, velut principalem Dei ſummi virtutem in mundum deſcendiſſe, Baſilides docuit. Rem ita narrat IRENÆUS: *Innatum & innominatum patrem, videntem perditionem, miſiſſe primogenitum Nun ſuum, [& hunc eſſe, qui dicitur Chriſtus] in libertatem credentium ei, a poteſtate eorum, qui mundum fabricaverunt. Et gentibus ipſorum autem apparuiſſe eum in terra hominem & virtutes perfeciſſe; quapropter neque paſſum eum, ſed Simonem quendam Cyrenæum angariatum portaſſe crucem ejus pro eo; & hunc ſecundum ignorantiam & errorem crucifixum, transfiguratum ab eo, uti putaretur, ipſe eſſe Jeſus: & ipſum autem Jeſum Simonis accepiſſe formam, & ſtantem irriſiſſe eos. Quoniam enim virtus incorporalis erat, & Nus innati patris, transfiguratum quemadmodum vellet, & ſic aſcen-*

(xx) *L. c. c.* 12 *p.* 211. qui locus memorabilis eſt.

aſcendiſſe ad eum, qui miſerat eum, deridentem eos; cum teneri non poſſet, & inviſibilis eſſet omnibus. Eadem prorſus recitat Theodoretus: nec multum discedit ab ea narratione EPIPHANIUS, [yy] qui eum ita de Chriſto ſenſiſſe dicit: *Specietenus* [ὡς δοκήσει] *duntaxat mortalibus apparuiſſe, quippe quod in eo cernebatur, nihil præter imaginem fuiſſe, neque vero aut hominem extitiſſe, aut carnem induiſſe.* Quibus cum fabulam de Simone Cyrenæo crucifixo ſubjeciſſet, addit: *Eum nihil perpeſſum in cœlum evolaſſe. Interea Simonem, non Chriſtum in crucem ſublatum eſſe: Jeſum enim in cœlum evectum virtutes omnes penetraviſſe, dum ad patrem ſuum reverſus ſit. Hunc enim eſſe illum patris commemoratum filium, qui ad opem humano generi ferendam ſubmiſſus ſit, propter eam quam inter homines perinde ac angelos perturbationem cœleſtis pater viderat. Atque hunc eſſe ſalutem noſtram, qui in mundum venerit, ſolisque nobis hanc rei veritatem aperuerit.* His patrum teſtimoniis ſi ſtandum eſt, Chriſtus prima æon fuit, emanatioque primaria, πρωτότοκος τῦ πατρὸς, mens divina ad medendum malo in mundo materiali omnia ſusque deque vertenti miſſus, liberator & Salvator futurus. Is verum corpus non induit, ſed putatitium, in quo viſibiliter miracula divina patravit; Aſt cum odio angeli Judaicæ genti imperantis, & nationem hanc rabie in illum exagitantis ad crucis ſupplicium raptus eſſet, cruci tamen affigi non potuit, ſed aſcendit ad cœlos, deluſa Judæorum protervia, qui Simonem Cyrenæum in ejus figura cruci affixerunt, cum ipſe ad patrem

[yy] L. c. p. 71.

trem rediens, transiensque angelorum malorum ditiones eos viciſſet, ſalus ſpesque una futura in eum credentibus. Fatemur, nos nihil vel abſurdi vel ἀναπολόγητα videre in hoc philoſophemate Baſilidis, ubi ſemel principia ejus admittuntur, licet impium in ſe ſit, & evangelicæ veritati adverſum: Aſt interceſſit iterum eruditiſſimus BEAUSOBRIUS, [zz] & imprimis Irenæum falſis narrationibus & documentis deceptum ineptam Baſilidi ſententiam tribuiſſe demonſtrare aggreditur. Nam nec Theodoreti nec Epiphanii teſtimonia reſpicit, forte quod eos exſcripſiſſe tantum Irenæum adeoque pro diverſis teſtibus habendos non eſſe crederet. Ut autem ſi non mendacii, deceptæ tamen fidei Irenæum arguat, ſe evidenti CLEMENTIS ALEXANDRINI [aaa] loco permoveri fatetur. Ibi Doctor Alexandrinus, quem propius conterranei ſui opiniones pernoviſſe contendit, late de Baſilidis decreto disputat, quod martyrii nullum proprie præmium ſit; ipſa quoque verba Baſilidis affert, disputantis, præmium dari non poſſe ei, qui ex merito patiatur. Omnes autem ex merito pati, aut enim propter delicta pœnis & ſupplicio affici, aut pati quamvis innocentes, ut infantes, eo quod peccandi naturam & poteſtatem in ſe habeant, ideoque etiam pro peccatoribus habendos eſſe, ne providentiæ paſſionem immittenti malum aliquod adſcribatur. Rationem addit Baſilides, ex Jobo, καθαρὸν οὐδένα ἀπὸ ῥύπου, nullum eſſe mundum a ſordibus & hominem,

[zz] *L. c. p.* 25. *ſeqq.*

[aaa] *Strom. l. II. p.* 506.

minem, quemcunque nominaveris, tamen hominem eſſe, Deum autem juſtum. Quod ſi quis ipſum Dominum objiciat tanquam hominem, ut ipſum pudore confundat, eo quod paſſus ſit, dicere ſe: *non peccavit quidem, ſed erat ſimilis infanti patienti, immo quemcunque hominem nominaverimus, hominem eſſe, & a naturali ſorde minime purum*: Quibus Baſilidis verbis enarratis hæc, ut impietatem impoſtoris detegeret Clemens ſubjicit: Πῶς δὲ οὐκ ἄθεος, θειάζων μὲν τὸν διάβολον, ἄνθρωπον δὲ ἁμαρτίτητὸν τολμήσας εἰπεῖν τὸν Κύριον; *quomodo non impius videatur Baſilides, diabolum quidem inter Deos referens, auſus autem hominem peccandi poteſtate præditum Dominum dicere?* Quem locum clariſſime evincere putat Vir doctiſſimus Baſilidem, non verum tantum hominem putaviſſe Chriſtum, ſed vere etiam paſſum eſſe; ſine qua theſi vana fuiſſet Clementis contra hæreſiarcham disputatio: Vidit difficultatem MASSVETUS, [bbb] at nugatoria exceptione eam tollere conatus eſt, ratus pertinere hæc ad putatitium iſtum Chriſtum, Simonem Cyrenæum, quod plane nihil ad rem facere recte Beauſobrio obſervatum eſt. Non diffitemur nos, perlecto ſemel iterumque cum attentione Clementis loco, valde nos in partes ſuas pertraxiſſe virum ingenio & eruditione incomparabilem, & quæcunque ſemel elegerat, vi animi, qua pollebat, maxima, urgentem. Aſt cum ejus tamen ſtudium, quacunque liceret mercede, hæreticos veteres excuſandi, paululum nos ſuſpicaces feciſſet, nec ſatis cauſſæ nos videre putaremus, cur

[bbb] Diſ. *in Irenæum p* 61.

unanimia Irenæi, Theodoreti, Epiphanii teſtimonia velut falſa eſſent rejicienda, præcipue cum eorum relatio cum ſyſtemate Baſilidiano cohæreat, paulo curatius rem omnem excuſſimus. Iterato autem examine tanta nobis viri optimi nobisque olim amiciſſimi auctoritas viſa non eſt, ut veterum fidem ſollicitaremus. Rationem ſuggeſſit ipſe ille Clementis locus cum ſyſtemate Baſilidis diligenter collatus. Clariſſime enim ex verbis ejus a Clemente adductis patet, ſtatuiſſe Philoſophum Ægyptium; nullum hominem, qui revera homo eſt, eſſe labis expertem, etſi actu nunquam peccaverit, ideoque nunquam poſſe martyrii præmium poſcere, cum habeat divina providentia, quod in eo puniat. Id principiis ſuis convenienter dixerat, eo quod materiam omnem vi naturæ ſuæ & originis ex tenebris progreſſam, ſemina mali in ſe habere crederet. Hoc vero ex Baſilidis mente, quod nec negat Beauſobrius, admiſſo, neceſſario ſequitur, mentem patris in corpus hominis, qua hominis, verum deſcendere non potuiſſe, & impoſſibile fuiſſe, ut verum hominem Chriſtum extitiſſe aſſereret. Νᾶς enim jungi corpori materiali, in ſe malo, & quod opus & productio angelorum mundi creatorum, malorum principium, eſſet, non potuit. Quod ſi verum Chriſtus corpus non habuit, nec vere paſſum eſſe oportet, aliumque cruci affixum fuiſſe cenſendum eſt, ejus forma conſpicuum. Et hæc quidem convenienter dici orationi Baſilidis a Clemente exhibitæ attenta lectio nobis fecit evidentiſſimum, poſtquam obſervaveramus, Baſilidem κατ' ἄνθρωπον disputare, & objicientem: Chriſtum paſſum eſſe, plane nihil peccantem, deductione

ctione ad abſurdum convincere voluiſſe, ineptam eſſe hanc inſtantiam. Urget enim Philoſophus, omnem hominem, qua hominem, peccandi poteſtatem habere, ex quo tacita illatione concludit, nec Dominum tum eximendum fuiſſe, ſi verus homo fuiſſet, eo quod peccati tamen ſemina & poteſtatem in ſe haberet. Non addit vero, quæ inde ſequuntur, Chriſtum non fuiſſe verum hominem, quales fuerint ſintque martyres, eo quod ad præſentem disputationem non pertinebat. Clemens autem accurationis logicæ, quod ejus ſcripta omnia teſtantur, ignarus, & in disputando acer, argumentum ab invidia petit, & quod κατ' ἄνθρωπον Baſilides disputaverat, illi tanquam veram ſententiam tribuit, Chriſtum velut peccati capacem paſſum eſſe, quod tamen utrumque vi ſyſtematis ſui, Baſilides non negare non poterat. Cujus generis paralogismos logicos quam plurimos facile detegent, qui Clementis Scripta attente legerint & examinaverint. Convenienter autem ſyſtemati ſuo negaviſſe Baſilidem, Chriſtum crucifixum eſſe, ex effectu quoque apparitionis, quem illi tribuebat, conſtare poteſt. Cum enim angelos mundi principes, & inter eos imprimis, quem reliquis majori tyrannide gravem aliis credebat, Judæorum terræ præfectum, vel Deum gentis Judaicæ, viciſſe, eorumque artes & inſidias evaſiſſe, redeuntem inviſibiliter ad patrem, contenderet; qui potuit tantam illi Judæorum angelo dominoque gentis rebellis poteſtatem in mentem divinam tribuere, ut hoc, quod inſederat corpus, crucis ſupplicio afficere potuerit? Quæ omnia luculenter, niſi fallimur, disputata ſatis rationis ſufficientis afferunt, cur veterum narrationes

ſequi, quam viri ingenioſe & erudite quidem, at parum veriſimiliter conjicientis & pronunciantis effatis ſubſcribere maluerimus. Arbitrium rei autem non nobis poſcimus, ſed lectori relinquimus.

§. XIV.

Huic vero menti divinæ, apparenti in mundo viſibili & angelorum malorum poteſtatem atque tyrannidem expugnanti, animis quoque demiſſis in corpora, & ab appendicibus illis malis miſere vexatis medicinam afferenti ſalutem hominibus partam Baſilides tribuit. Servatorem hunc vero, more ſuo ex patria diſciplina petito, Caulacau nomine inſigniviſſe, ex teſtimoniis ſupra adductis tenendum, &, quod duce Epiphanio ſcimus, repetendum eſt, vocem hanc Baſilidem ex loco JESAJÆ XXVIII: 10. deſumſiſſe. Quorum verborum licet varia ſit apud interpretes ſignificatio, [ccc] cum alii canonem ſupra canonem, alii ſpem ſuper ſpem, alii aliter vertant, de quo in præſentia diſpicere non vacat; dubium tamen nobis minime eſt, recte Epiphanium ex mente ſectæ Baſilidianæ vertiſſe ſpem ſupra ſpem. Ita enim verterant Græci interpretes, quorum cum maxima & divina fere inter Ægyptios eſſet auctoritas, & Chriſtianorum quoque plerique eam ſequerentur, ſatis rationis fuit Baſilidi, cur has potiſſimum voces, hoc ſpei ſenſu eligeret, ex quibus

---

[ccc] Vid. quæ *ad h. l.* erudite disputat CAMPEGIUS VITRINGA; add. qui in genuinam ſignificationem vocis קן diligenter inquirit ED. POCOK. *ad Port. Moſis p.* 48.

quibus Servatori nomen myſticum & diſciplinæ arcanæ conveniens effingeret. Cum enim illum Caulacau, ſpem ſupra ſpem, id eſt, ſpei ſummam, & maximum unicuique ſalutis portum nuncuparet, id quod nominis ratio ex Ebraismo prodit, conſtat inde, animarum, quas in alia vita peccaſſe dixit Baſilides, ſpem omnem eum ad hanc Dei mentem fidemque in eum retuliſſe, indicareque voluiſſe, redeundi ad patrem inque ſinum oceani divini, ex quo effluxerunt animæ, ſpem maximam atque unicam in eo niti. Diſerte id teſtatur THEODORETUS, Servatorem ab illis dici Caulacau, nec aliter legi poſſunt Irenæi verba, ut ſenſum fundant, quam: eum, qui in mundum deſcendit & aſcendit Salvatorem, eſſe Caulacau. Satis luculenter enim pergit: *Igitur qui hæc didicerit, & angelos omnes cognoverit, & cauſſas eorum, inviſibilem & incomprehenſibilem eum angelis & poteſtatibus univerſis fieri, quemadmodum & Caulacau fuiſſe: & ſicut filium omnibus incognitum fuiſſe ſic & ipſos a nemine oportere cognoſci.* Ex quibus verbis manifeſtum eſt, filium Dei, mentem patris eluſa Judaici angeli protervia gentisque rabie inviſibilem illis angelisque omnibus, cum ad patrem rediret, factum eſſe Caulacau. Commode itaque interpretandus eſt EPIPHANIUS, Caulacau, nomen eſſe contendens, ἄρχοντος τινὸς, principis cujusdam. Per ἄρχοντα enim hoc loco æones intelligi debent, de quibus nonnulla dixerat Epiphanius, ex quarum numero cum Jeſus prima & maxima fuerit, conſtat inde, nec Epiphanium reliquis in aſſignanda barbaræ voci ſignificatione contradicere.

§. XV.

§. XV.

Patet ex dictis, ad hanc ſpem omnia in ſyſtemate Baſilidiano redire, eamque proram puppimque ſalutis fidelium, ex horum hominum mente, eſſe. Diceremus, eſſe Baſilidianos, Elpiſticos Plutarchi peculiari Diſſertatione a nobis olim illuſtratos, ſi veriſimile eſſet, Gnoſticæ Philoſophiæ aliquid Plutarcho innotuiſſe. Qua vero ratione ſpem hanc in effectum deduci, & expectationis maximæ finem attingi poſſe Baſilides tradiderit, jam porro exponendum eſt. Et huc tota quidem Philoſophia moralis Baſilidis pertinet, cum theurgia ſive magia Ægyptiacis ſectis ſolenni: eam autem omnem hoc loco exponere, nec inſtitutum nec locus patitur: multa ex Clemente Alexandrino erudite collegit, digeſſit, illuſtravit Beauſobrius qui adeundus eſt. Qui niſi nonnulla perperam eſſet interpretatus, non haberemus, quod ejus obſervationibus adjiceremus. Itaque ut omne Baſilidis ſyſtema conſtet, & univerſa nominis Caulacau ratio & comprehenſio intelligatur, paucis edisſeremus, quo pacto illam ſpem per Salvatorem elpiſticum liceat attingere.

§. XVI.

Incipiendam eſſe ſalutis ex ſpe atque fide ſpe nitente exſurgentis acquiſitionem, a timore, genera ſpirituum diſtinguente, & electionem animæ propriam prodente, ex loco CLEMENTIS ALEXANDRINI [ddd] intelligitur, ubi, mentione facta canonis ſacri: Timor Domini initium ſapien-

[ddd] *Stromat. l. II. p.* 375.

ſapientiæ, addit: *hic Baſilidis ſectatores hoc dictum exponentes, dicunt ipſum principem, cum exaudiiſſet dictionem Spiritus miniſtrantis (in baptismo Salvatoris) propter auditionem & ſpectaculum fuiſſe obſtupefactum, cum ei præter ſpem annunciatum eſſet evangelium & ejus obſtupefactionem appellatam eſſe timorem,* ἀρχὴν γενόμενον σοφίας φιλοκρινητικῆς τε καὶ διακριτικῆς, καὶ τελεωτικῆς, καὶ ἀποκαταστατικῆς· ὁ γὰρ μόνον τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκλογὴν διακρίνας, ὁ ἐπὶ πᾶσι προπέμπει. *Qui [timor] factus eſt principium ſapientiæ tum discernentis & dijudicantis, tum perficientis & reſtituentis. Non enim mundum ſolum, ſed & electionem discernit, & ad ea omnia amandat.* Memorabilis locus, ab interpretibus vero non ſatis intellectus, in quo illuſtrando non ſine ingenii & judicii laude Beauſobrius verſatus. Quem prolixe cogitationes ſuas exponentem ipſe Lector adeat rogamus, nobis enim ea cuncta expendere, ob brevitatem non licet, ſed ad unum potiſſimum Clementis locum attendimus, ex quo diſcere licet, angelos mundi conditores, & imprimis Judæorum Deum reliquis potentiorem, obſtupuiſſe, cum in baptismate Salvatoris ex Spiritus miniſtrantis confeſſione audiiſſet, filium Dei apparuiſſe, ut ſemen divinitatis, hominis animæ ab omni æternitate inditum, excitaretur, & Spiritus divinus, per mentem divinam reduceretur ad ſuam originem, ita perficiendus, ut liberatus a malorum angelorum imperio & ſuam cognoſcat & discernat originem ab appendicibus illis ex creatorum opificio adnatis, & ita per ſpem, fidei auctorem, perficiatur ope Salvatoris, ut ſublatus ad ſuperas ſedes, & inviſibilis factus angelorum inſidiis, redire ad ſummum divinitatis unde exiit, fontem,

poſſit.

poſſit. Hæc angelos creatores cum audiiſſent, prius omnia ignorantes, obſtupuiſſe, quod, quem totum ſuum opus, ſuique imperii eſſe credideſrant, electionem habere, id eſt, eſſe partem ex Deo avulſam, Deoque per Salvatorem reſtituendam jam intelligerent. Veram eſſe hanc Baſilidis mentem ex ſequenti Clementis disputatione patet, qua evincere conatur ejusmodi metum attonitum angelis creatoribus non convenire. Dabimus Græca verba, interpres enim plane mentem Baſilidis non aſſecutus eſt. Ita vero Clemens: Εἰ μὴ γὰρ προϋπῆρχεν ἄγνοια, ὑπ᾽ ἂν ὁ διάκονος [πνεῦμα] καλῆλθεν· ὑδ᾽ ἂν ἔκπληξις εἶλε τὸ ἄρχοντα, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν· ὑδ᾽ ἂν ἀρχὴν σοφίας; ἐκ τοῦ φόβου ἔλαβεν εἰς τὴν φιλοκρίνησιν τῆς τε ἐκλογῆς, τῶντε κοσμικῶν· εἰ δὲ ὁ φόβος τοῦ προόντος ἀνθρώπου ἐπιβάλλει τοῦ σφετέρος πλάσματος πεποίηκε τοὺς ἀγγέλους, ὡς ἐνιδρομένου τῷ δημιουργήματι ἀοράτου τοῦ σπέρματος τῆς ἄνωθεν οὐσίας, ἣ ὑπολήψει κενῇ παρεζήλωσαν ὅπερ ἀπίθανον, ἀγγέλους δημιουργίας ἧς ἐπίστευσαν οἷον τέκνου τινὸς αὐθέντας γενέσθαι ἄγνοιαν πᾶσαν κατεγνωσμένους· ἢ προγνώσει ἐνεχόμενοι κεκίνηται. Ex quo loco colligimus: 1. Spiritum divinum miniſterio deſtinatum deſignandi deſcenſionem mentis divinæ ad liberandam ab angelis creatoribus eorumque principe animam, in baptismate J. C. id declaraviſſe, ideo deſcendiſſe filium Dei, 2. obſtupefactum angelum creatorem, cum hæc audiiſſet, ſapientem inde evaſiſſe, ut cognoſceret originem animæ, erroremque ſuum, credendo, hominum animam, ob animalem partem eſſe ſuum opus, adeoque ſuo imperio ſoli ſubeſſe, & didiciſſe inde diſtinguere inter opus inviſibile, ſeminis ſupernæ eſſentiæ, id eſt hominis ſpiritualis, & inter opus

opus mundanum, hominem animalem a ſpiritibus creatoribus productum. 3. Itaque electionem in eo verſari, quod ſpiritualis homo cognoſcatur originem ex ſemine divinæ eſſentiæ habere, & diſtinguatur ab homine animali, libereturque per ſpem in Salvatore poſitam, fidemque ei nixam, ut quod discernendo cœpit, credendo continuetur, & tandem aſcendendo, quo Servator aſcendit, perficiatur. Ex quo ſequitur, agnitionem electionis, id eſt originis divinæ, naturalem eſſe, producique a timore malorum ſpirituum, gignere vero ſpem liberationis per mentis divinæ apparitionem, eamque fidem eſſe electione nixam. Teſte enim iterum CLEMENTE: [ii] Φυσικὴν ἡγῶν τὴν πίστιν καθ' ὁ καὶ ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τατ]ομένην αὐτὴν, Baſilidiani *fidem naturalem eſſe dicunt, & quidem fundatam ordinatamque in electione.* Quin &, illo auctore, dicebant: Πίστιν ἅμα καὶ ἐκλογὴν οἰκείαν εἶναι καθ' ἕκαστον διάστημα, κατ' ἐπαλοκύθημα δ' αὐτῆς ἐκλογῆς τῆς ὑπερκοσμίου, τὴν κοσμικὴν ἁπάσης φύσεως συνέπεσθαι πίστιν· καταλλήλον τε εἶναι τῇ ἑκάστου ἐλπίδι καὶ τῆς πίστεως τὴν δωρεάν· *Fidem pariter atque electionem domeſticam propriamque eſſe cuilibet intervallo*, [ſupramundano & mundano] *& ſecundum conſequentiam electionis ſupramundanæ ſequi univerſæ naturæ fidem; & pro modo ſpei cujusque conveniens quoque eſſe donum fidei.* Ex quibus locis intelligitur, electionem, cujus toties meminit Clemens, ſecundum Baſilidem eſſe opus originis divinæ animæ, ſive potius hominis ſpiritualis, ab animali prope diſtinguendi, in cujus agnitione, appre-

[ii] *Str. l. II. p. 363.*

apprehenſioneque ſpei in Chriſto fundatæ, fides, & per eam ſalus nitatur. Non disputabimus hoc loco, utrum fidem ex electione ortam liberam vel neceſſariam fecerint Baſilidiani, quorum poſterius affirmat & oppugnat Clemens, prius facta diſtinctione inter hominem ſpiritualem & animalem probat Beauſobrius. Recte quidem, modo teneatur, ex neceſſitate naturæ ſuæ hominem ſpiritualem ſalvari, quod Tatianum quoque & Valentinum, (addi poſſunt Gnoſtici, & Orientales Philoſophi omnes cum duce Zoroaſtre) affirmaſſe recte Viro eruditiſſimo obſervatum eſt. Qui locis Clementis adductus electionem putat eſſe ſpiritum quendam divinum animæ collatum, particulam luminis ex cœlo demiſſam, eſſentiam fonti ſuo ſimilem, naturæ cœleſtis, & ſupramundanæ, qua mors deſtruitur, Deus cognoſcitur, profunda intelliguntur &c. Quæ omnia recte ſe habent, modo ab eſſentia hominis ſpirituali & ſupramundana, ab inviſibili ſemine ſupernæ eſſentiæ [quas voces Baſilidianas Clemens habet] non diſtinguantur. Hæc enim ſcintilla divina ubi per fidem atque ſpem excitatur, inviſibilem hominis partem angelorum malorum poteſtati ſubtrahit, & Servatori nixa aſcendit, unde deſcenderat ad ipſum Deitatis fontem, deluſis malis angelis, qui hanc electionem ignoraverant. Et hoc quidem pacto comprehendi luculenter poteſt, quo ſenſu Baſilides, teſte IRENÆO, credentibus promiſerit; *qui hæc didicerit, & angelos omnes cognoverit, & cauſſas eorum, inviſibilem eum & incomprehenſibilem* (nempe ſecundum electionem) *angelis & poteſtatibus univerſis fieri, quemadmodum & Caulacau fuiſſe, eosque cum ſciant ipſi omnes & per omnes transeant, ipſos*

ipſos omnibus incognitos & inviſibiles eſſe. Comparari hæc cum Valentini deliriis velimus, quæ lucem obſcuris Baſilidis ſententiis fœnerabuntur. Ex his vero intelligi quoque poteſt, cur matyrium Baſilides rejecerit. Satis id obſcure indicat IRENÆUS: *Quapropter & parati ſunt ad negationem, qui ſunt tales immo magis, ne pati quidem propter nomen poſſunt, cum ſint omnibus ſimiles.* Cui ænigmati locus Clementis ſupra adductus lucem conciliat, ubi Baſilidem contendiſſe ait, pati quemlibet propter culpam, & alium quidem propter electionem, cum in alia vita peccaverit, per matyrium, alium propter maleficia ſupplicio. Hujus enim rationem ex animæ origine, id eſt, electione, derivandam eſſe ſupra jam monuimus: anima enim cum particula cœleſtis eſſentiæ eſſet, ad inferiora & materialia, ſive ad tenebras inclinans peccavit, unde ubi martyrium patitur, innatam labem luit. Quod cum martyrii notionem evertat, ſequitur inde, ejus in ſyſtemate Baſilidiano locum nullum eſſe; unde mirum non eſt, hos homines ad abnegationem, ad evitanda martyrii ſupplicia, fuiſſe paratos, quin & eo nomine paſſiones pro nomine Chriſti ſuſcipere non potuiſſe, quod omnibus corruptione lapſus animæ ſint ſimiles, nec unus ſanctitatem prorſus innocentem habeat.

§. XVII.

Plura ſunt, quæ Baſilidis ejusque ſectatores præſcripſere homini ſpem ſummam ſalutis per Caulacau obtinendam anhelanti, quæ huc omnia referre non vacat, cum conſtitutum nobis non ſit, integram diſciplinæ Baſilidianæ hiſtoriam exponere. Non omittendum tamen, quod IRENÆUS,

conſentientibus Theodoreto & Epiphanio tradit: *Contemnere idolothyta, & nihil arbitrari, ſed ſine aliqua trepidatione uti eis, habere autem & reliquarum uſum indifferentem, & univerſæ libidinis. Uti autem magia & incantationibus, & reliqua univerſa periergia.* In quibus omnibus excuſare & famam Baſilidis tueri conatur BEAUSOBRIUS. Et idolothytorum uſum & eſum eos probaſſe mirum non eſt, qui licere multa nec nocere poſſe animæ in electione conſiſtenti affirmaverunt. Quod vero ad libidines attinet, quamvis certum ſit, non peccatum tantum ipſum, v. gr. adulterium, ſed & peccandi habitum & inclinationem Baſilidem ad animæ labem ex deſcenſu ad inferiora derivaſſe, ut allato Clementis loco eſt manifeſtum, quamvis etiam eodem auctore certum ſit, pertinere libidinem inter appendices animæ in transitu per ditiones malorum angelorum adnatas, adeoque opus materiæ & malorum ſpirituum eſſe, & per conſequens, Baſilidem omnem libidinem hominis ſpiritualis non eſſe, ſtatuiſſe; certum tamen quoque eſt, eum iſtud appendicis genus tantum ad animalem hominem, qui creatorum opus eſt retuliſſe; unde veriſimile eſt, eum docuiſſe, ejusmodi libidines animæ electæ non nocere poſſe, ſed purgandas eſſe in animali parte. Quod occaſionem deinde dedit, Baſilidem accuſandi, quod omne libidinis genus permiſerit. De quo tamen in tanta monumentorum Baſilidis penuria plura dicere, vel conjicere quoque non licet. Tertium quod Baſilidianis tribui ſolet, περιεργία magica eſt, imaginibus, incantationibus, invocationibus uſa. Fluctuat hic Beauſobrius, & exculpandorum Baſilidianorum deſiderio plenus, mox con-

ſudiſſe Patres mathematicos & magos putat, mox in diverſis magiæ generibus præſidium ponit, mox non omnem ſuperſtitionem magiam eſſe contendit, mox ex figuris ſymbolicis exſculpi magiam non poſſe exemplis eruditorum inter Chriſtianos errorum probare ſatagit. Concedamus hæc Viro eruditiſſimo omnia, eo quod clare apparet, non auſum fuiſſe negare, Baſilidem cum ſectatoribus in quodam cum ſpiritibus commercio eorumque invocatione & evocatione imaginibus facta præſidium poſuiſſe, ideoque cauſſæ tantum patrocinium in diverſa magiæ notione, acute magis, quam accurate, quæſiviſſe. Illud veriſimillimum, Philoſophum Ægyptiacum, Orientali Philoſophiæ, more gentis ſuæ, innutritum, magiam philoſophicam, qualem fovebat Philoſophia Orientalis Chaldaica, Perſica, Syriaca, Ægyptiaca, commendaviſſe, ad liberationem a poteſtate angelorum malorum. Quod facile ſuccurriſſet memoriæ Viri optimi, ſi recordatus fuiſſet, eandem non Chaldaicæ ſive barbaricæ, quam ipſe agnoſcit, Philoſophiæ tantum ſententiam fuiſſe, ſed Ægyptiacæ quoque, & PLOTINI quoque teſtimonio conſtare, praxin magicam inter Gnoſticos fuiſſe receptiſſimam. Inſectatur enim illos, (kk) quod *cantilenas quasdam componant, ad illa pro arbitrio commovenda, non corpora ſolum & animas, ſed etiam his ſuperiora flectenda: eosque faſcinationes & delinimenta perſuaſionesque compoſuiſſe, ut & verba exaudiant, atque trahantur. Si quis itaque noſtrum artificioſe admodum noverit talia quædam pro-*

 nuntiare,

(kk) *Enn. II. 9. c. 12. p. 212.*

nuntiare, & certa quadam ratione cantus ſonosque edere, atque aſpirammenta vocis & ſibila, & quæcunque alia apud eos SCRIPTA SUNT, VIRTVTEM MAGICAM continere. - - Gloriari præterea, ſe morbos expellere, morbosque dicere eſſe dæmones, eosque verbis expellere ſe poſſe profiteri, ideoque a vulgo, magorum vires nimium admirante præſtantiores haberi &c. Quæ cum magiam Gnoſticorum in aprico ponant, quæ cauſſa quæſo eſt, cur demamus fidem Irenæo, Theodoreto, Epiphanio, uno Clementis ſilentio, infirmo ſatis argumento ducti, & magiam inter media Baſilidis ad conſequendam ſpem ſummam facientia non collocemus? Sed ut omni exceptioni effugium obſtruatur, notari velimus, magiam hos homines non ad ſalvandum hominem ſpiritualem, ſed ad animalem tantum, requiſivisſe. Itaque ſi priori ſenſu eorum magiam negaveris, recte facies, verum minus opportune.

§. XVIII.

Reſtat, ut quem exitum humano generi peperiſſe Caulacau apparitionem dixerit, ex mente Baſilidis paucis edisſeramus. Rediiſſe mentem ad patrem, victis malis angelis, viamque feciſſe inviſibili modo ad eundem Deum revertendi credentibus, ex dictis hoc loco repetendum eſt. Putat Beauſobrius & ex ſilentio PP. Baſilidem non reprehendendum concludit, eum reſurrectionem Jeſu hominis non negaſſe, eumque ex mortuis reſuſcitatum admiſiſſe, corpore iſto per aëra tandem diſſipato. De quibus quid ſentiendum ſit, ex ſuperioribus conſtare poteſt. Si enim pati non potuit, vel verum corpus non habuit, reſurrectioni quoque locus non fuit; dubium quoque

haud

haud eſt, Clementem reſurrectionem Chriſti pro refutando Baſilidis errore de martyrio adducturum fuiſſe, ſi eam unquam credidiſſet. Et qui potuit reſurrectionem corporis Chriſti ſtatuere, cum omne corpus hominis demiurgi opus ad mortem inclinans eſſe crederet? Simile itaque fatum etiam fidelibus patet; negata enim, teſte IRENÆO (ll) reſurrectione, quam cauſſam vitiorum immortalem reddere cenſebant, ut recte Beauſobrio obſervatum, hominem ſpiritualem ſuo elemento, animalem, ſi ratione uti didicerit, cœleſtibus ſedibus aſſignabant, Valentino & Gnoſticis aliis ſimiles. In quo ſpem maximam expletum iri credentes, cum id Servatoris auxilio adſcriberent, quo duce angelorum poteſtates evaſiſſent, recte inde CAULACAU eum dici crediderunt. Et hæc quidem, quantum Philoſophiæ Baſilidianæ obſcuritas paſſa eſt, de ænigmate hoc dicta lector æquus boni conſulat; clariora ſi quis dederit, lampada ei lubentes trademus. (mm)

TANTUM.

(ll) *L. c. c.* 23.

(mm) Ex his vero late disputatis conſtat, nomen Caulacau non ad mundum referendum eſſe in loco Irenæi allegato, ſed pro *mundus*, legendum eſſe *mundi*, quamvis & hoc pacto non omnes corrupti loci tenebræ dispareant.